

de imamo v Ljubljani zalogo mizarskih izdelkov iz nemškega Gradca! in de Ljubljančanam ni zameriti, če veliko mizarskih reči iz Dunaja dobivajo! — Ignaci Selak iz Žirov je v razstavo poslal podobo nekiga mlina, ki je bila prav umetno napravljena. — Mnogoverstne ženske rokodela, ki so jih nune Ljubljanskiga samostana od svojih učenk v razstavo dale, so bile sploh zlo ogledavane in hvalene; tudi svila, ki jo nune doma pridelujejo, je zlo dopadla. — J. Maucove tanjko vrezane dilice ali furniri za mizarje, ki jih v Mlinšah blizo Moravč réže, so bile hvale vredne. — A. Švenner, pisar v grof Lodronovih fužinah iz zgorniga Estrajha je poslal umetno izdelano podobo mašine z katero se v fužinah raztopleno železo vleče. — F. vitez od Fridau, vlastnik rudarij v Gradcu, je z svojo v razstavo dano železnino imenitno ime svojih fužin zopet poterdil. — J. Rudež, grajšak v Ribnici, je v razstavo poslal nekaj rešet, persternih loncov in skled, ki jih v Ribnici, Soderšici in v Dolenji Vasi toliko izdelujejo, de z njimi ne samó v domačii, ampak tudi po ptujih krajih kupčujejo. Kér je to rokodelstvo imenovanih sosesk nar bolj glasovitno Dolenske strani, bi bili še drugo leseno robo v razstavi radi vidili, ki jo krog Ribnice na debelo izdelujejo. — Baron A. Lacarinovo železo in žebli iz Zagraške fužine na Dolenskim, so sodniki obertniske razstave prav zlo hvalili, posebno pa žeblje. — A. Urbancovi, strugarja v Teržiču, v razstavo dani kolesčiki za usnjarje (Plattierkugeln), so bili lepo izdelani. Od tega časa, kar je neki umeten rokodelc na Krajskim mašino, imenovane kolesčike strugati, iznajdel, se veliko denarjev domačii prihrani, ki so poprej za to oróđe v ptuje dežele, posebno na Dunaj šli. Znajdba te mašine, ki jo A. Urbanc ima, pa ne gré njemu, ampak Tomažu Tomažovicu, ki jo je v letu 1826 v Krajnju vpervič napravil. — Decimalna tehtnica, ki jo je A. Texter umetelni ključar v Teržiču naredil, je bila pohvalena; ravno takó so tudi hvalili podóbo novo znajdene stope in plavža za svinčeno rudo, ki ju je Š. Kompoš rudar iz Černiga Potoka na Koroškim, v razstavo poslal. — Fr. Šarabon, nogovičar iz Teržiča, se je z svojimi nogovicami in morinarskimi čepici raznih farb práv obnesel. — Barkarski žebli Železniškega žebjarja B. Dolenca so bili dobro blago. — Stari Ljubljanski mizar J. Kendle je mizico v razstavo djal; J. Kobilec, kerznar v Ljubljani pa kožuh iz naj zlahtnejih kožic, kteriga je morde marsikteri kmet imeti želim, če bi bil le manjši cene; 100 gold. je veljal. — Baron Ignaci Herbert iz Celovca je poslal iz svoje fabrike raznih sort svinčene belobe (Bleiweiss), ktera je povsod takó dobro znana, de ima kupcov dovelj po domačii in po ptujim, okoli 20 tavzent centov jo čez leto napravijo. — Zvonarski jermen iz volovskih žil, ki ga je M. Velikajne, remenar iz spodne Idrije v razstavo poslal, je bila dobro izdelana roba. — J. A. Ceitlingerjeve kosé iz Epensteina na Štajerskim slovijo že davnej krog in krog. — Lepe farbe in dobriga jedra je bil rudeči tomošk (damast), ki ga je F. Juh, svilar iz Gorice v razstavo poslal. — J. Pobeheimove, puške iz Borovlj se morajo v primeri majhne cene pohvaliti. — Grof G. Egger, vlastnik raznih fužin iz Celovca je v razstavo djal raznih sort svinčene belobe in jekla, ki ga med nar bolj štejejo, in od kteriga jih je ime-

novana fabrika v pretečenimu letu 651 centov po 36 goldinarjev prodala. — Od Št. Laheinerja pilarja iz Ljubljane smo raznih sort pil vidili. — (Dalje sledi.)

Opomba na hišne gospodinje.

Smiraj bolj se zhaš priblihuje, de boš ve in vaše deklet sopet kolovrate v roke vsele, kteri so she došti dolgo prasnovali. Ali pa she imate tudi zhefke kolovrate sa to pripravljene? ali morde she smiraj mišlite pri štarih krajskih oštati? Nikdar nikar! Šlaba gospodinja, ktera se štariga kolovrata dershi, ako je le v štanu, zhefkiga si napraviti. Kar zhefki kolovrat vezh od domazhiga veljá, se kmalo pridobi s obilnišhi in lepšhi prejo, ki se na zhefkim kolovratu priprede. Isgovor, de na zhefkim kolovratu se je le teshko prešti nauzhiti, nizh ne veljá: vsaka prediza se v enim dnevu tega lahko nauzhi. Ješ sim pred dvema tednoma novo kuharzo vdinjal, ki she zhefkiga kolovrata posnala ni; fizer je pa prav urna prediza bila. Ko sim ji zhefki kolovrat podal, je snofam pomerdala in rekla: sakaj pa ne nafhiga navadniga? „Sa tó,“ — sim ji odgovoril — „kér hozhem, de boš hitrejšhi predla in de bomo lepšhi platno dobili!“ S nevoljo se je k njemu vsedla in prešti sazhela. En dan je predla. „Kakó gré, Zilika?“ jo vprašam. Nizh kaj! — mi odgovori: — „Sakaj pa ne?“ — ji rezhem: „krajski kolovrat je bolji, — mi merzhljivo odgovori: „Je pa zhefko platno bolji, kakor krajsko, ji na to pravim in jo puštim. Drugi dan jo sopet vprašam: „kako gre danes, Zilika?“ — „Naj bo no, kadar mora biti!“ mi odgovori bolj prijasniga obrasa. Kaj pa se je tretji dan sgodilo? me bojo moje ljube gospodinje vprašale. Kaj neki? Zilika sedí polna veselja pri zhefkim kolovratu in prede, de je kaj! Lepšhi nit, ki jo dobiva, bolj ji dopade, in hitrejšhi ji gre delo od rok, noga se manj vtrudi: vse to hvali s polnimi ušami. V treh dneh je bila do dobriga spreobrnjena. — De je gola refniza, kar sim tukaj povédal, se vsak lahko priprižha, zhe hozhe le k meni na dom priti. Sakaj bi vam pa tudi refnize ne govoril, faj me nifo Zhehi podkupili, faj je meni vse eno, ali predete na zhefkim ali krajskim kolovratu. Le k vašhimu pridu vaš nagovorjam. Poprimite se zhefkiga kolovrata, de bo v nekih letih flovenški kolovrat postal. Z. k. kmetijska drushba je pri umetnimu mojstru zhefke kolovrate napraviti dala, ki se sa 4 gold. in 20 kr. s vřim oredjem vred v piřarnizi te drushbe dobivajo.

Dr. Bleiweis.

Jezhmenova rodovitnost.

Gospod Šhparoviz lastnik, tudi prodajavez zefarskiga tobaka in šhtempelnov v Viřhnjigori, je posno jesen 1843 en mernik osimiga jezhmena na posebno dobro njivizo vsejal. Sima je bila posebno jezhmenam slo šhkodljiva, veliko ga je poseblo, takó, de so osimne jezhmene špomlad vezhidel podoravali. Tudi Šhparovzov jezhmen je takó posebel, de je le šem ter tje kakšna bilika oštala. Miřil je tako redik jezhmen she podorati, vender se premišli in pravi: Ne podorajmo, ampak puřimo ga, naj srašte kolikor hozhe, bomo le vidili, kaj bo naredil, kér je tako redek?

Glejte zhudo! ko so jezhmen eniga mernika fejanja posheli, ga je bilo ravno 10 kop in 12 šno-

pov. Ko so 10 kop in 12 snopov jezhmena omlatili, ga je bilo ravno 30 mernikov. Dobro se je delo plazhalo. Jezhmen, zhe ravno je bil redek, je imel grosno veliko in kofhato klafje, takó, de se je vřak nad njim zhudil. Is tega vidimo, de sa obilno obrodenje shitniga fadú ni potreba, de bi shito moglo slo gořto fejano biti. Redkejšhi, ko je vsejano, vezhi klafje naredí, lepřhi in obilniřhi sernje obrodí, in se tudi per femenu pervarje.

Nekteri kmetovavez miřli, zhe bolj gořto bo fejal, vezh bo perdelal Tode fkuřhnja uzhi, de tiřti, kteri pregořto feje, malo perdelala in pa le drobniga, malovredniga shita, sato, kër pregořto shito je eden drugimu na poti; in bilika biliko satare, de se ne more rasřhirjati in se isdelati do dobriga. Solnzhna řvitloba in toplota ne morete semlje do korenin řpariti, kar je k řfaki rařti potrebno, sató pregořto shito nemore debelo in sdatno biti.

Shita fejati ne pregořto, tudine prerredko je narbolj prav, kar umniga kmetovavza ni treba dořti uzhi.

V-i.

Jesenski perdelki.

Iz řořtanja.

Podzemljic (krompirja) smo to léto obilno in take debelosti pridelali, de že veliko lét ne takiga. Teřtvali smo jih in našli prav veliko po funti, dva pa tudi pět ja clo sedem funtov težke. Tudi zimski krompir se mi letařno léto bolji obnařa, kakor lanskó. Ker obilno krompirja imam, bodem po uku Novic skusil moko iz njega délati, bom le vidil, kakó rahljí in kakořniga okusa bodo řtrukli in pomiznica iz nje.

P. Musy.

Iz Krajnskiga.

Tudi mi smo z letařnimi jesenskimi pridelki prav zadovoljni; vsiga je dovelj, razun sadja, kteriga so povsod le malo pridelali. — Ajda se je većidel prav dobro obnesla; hvala Bogu! ajdovnika in řgancov bo dovelj; krompirja se je obilno pridelalo, pa tudi korenja; posebno pa repe toliko pričakujemo, de jo ne bomo vedili, kam spraviti. „Kadar je dovelj repe, je malo bolnikov“ pravijo zdravitelji; po tem takim bomo Boga hvalili, zdraviteljem pa slovo dali. — Buće so letas zlo debele zrastle; neki kmetovavec v V-i, je imel na svojimu vertu med drugimi tri posebno debele buće; ena je imela 46, druga 40, tretja pa 39 funtov. — Vina bo, kakor pravijo, tudi obilno, kakřen pa bode, nam bodo že vinoredniki oznanili. — Zelje pa le malo kje obilniga pridelka obéta. — Hvala bodi Bogu, de nas je tako milostljivo slane in to će obvaroval in letařniga leta ni k 1544, 1644 in 1744 pridruřil, v kterih je, kakor smo v 32. listu govorili, sploh slaba letna bila.

Kmet je bolj pameten in boljiga řerza, ko gořpod.

(Refniřzna pergodba.)

Pretezheno řpomlad pride kmet k nekímu gořpodu v opravkih v Ljubljano; gořpod je bil velik prijatelj ptizhev in imel jih je v svoji řtanizi med oknji in v kletkih vezh řfake bashe. Ko jih je kmet sagledal, mu rezhe:

Kakor se vidi, imajo vefélje s ptizhi. — Koliko jih imajo?

Gořpod. řheřtnajřti jih imam in veliko vefélja mi delajo. řpomlad in po létu mi fladko prepevajo, v jeřeni mi pa druge s svojim pětjem vabijo, de jih lovím.

Kmet. Lepo drushino imajo! Ali so jih uzhi, takó lepo pėti?

Gořpod. Kaj pa de? Ali ne véřte, kako mi ptizharji řvoje ptizhke, slařti řhinkovzhke uzhimo?

Kmet. Kakó le?

Gořpod. Kakó? Ali ne véřte, de jih oflepimo! Glejte, med témi řheřtnajřtimi jih je dvanajřt oflepljenih? Vře řim řam oflepil!

Kmet. Ubogi ptizhki!

Gořpod. Řevzhki so řéf; sa to pa, kër řim jih oflepil, de mi lepřhi prepévajo, jih tudi bolj redím.

Kmet. Gořpod! řtokrat vezhji vefélje bi jim ptizhki delali, zhe bi jim bili vid puřtili in s tém jih redili, s komur jih natura fama preřhiví. Pětje, ktero jim toliko vefélja dela, je ubogim ptizhkam pětje šalořti, in gorjé zhloveku, komur so glařovi ptuje šalořti in nefrezhe glařovi vefélja. Jes miřlim, de řerze taziga zhloveka tudi sa ljubesen njegovih bratov obzhutljivo biti ne more!

a-zh.

Dopiř is Zerklanřke fare.

řhe to le naj k našim „Novizam“ pridenejo, kar ljudje sa zopernijo imajo, pa ni.

Zhe ima krava ruderzhe, viřhnjevo ali pa slo vodeno mléko in tanjko řmeteno dela; kaj je le vezhidel vsrok te napake? Jeřt miřlim mehkuřnost řhivine. řredřivo, ki řim jeřt soper to napako řhe okoli řtokrat řkuřil, se v kovarřkim ognju dela; jeklo in řhvepljo se mora namrezh vkupej řtopiti, kar se takó le naredí: Vsame se nekáj jekla, pořtavim toliko, kolikorřhna je klinja eniga nořha, dene se v ogenj in kader je rasbeleno, se vunkaj vsame in urno s řhvepljem po njemu podergne. To řtorivřhi, bo prořh řteklo kakor řhlindra; to řhlindro morarř v řhtupo řtolzhiti in jo kravi na kruři ali na resanzi dati 2 lota; zhe pa vezh, je toliko bolji. — Kdor tega ne verjame *) naj le řam pořkufi; řaj mu prilošnosti ne manjka to řtoriti, pořébnó ondi, kjer je dořti krav, ktere imajo tako mléko, ktero jeřt mertvo imenujem, sató, kër je bres vře prave mořhi. De bi se vrashe in zopernije po řhirokim saterle, me je priřililo řvojo řkuřhnjo v „Novizam“ osnaniti.

Janes Kerzh, řhagmořřter na Reki.

Hranilnize řhořhtanjřkih uzhenzov.

řhé po otroku, ki sazhne denar řposnavati, vémo řklepati, kakorřhni gořpodar bode odrarřeni zhlovek. Neki otrok řhé pri řgodnih nogah řvoje řdenarje in rezhi dobro okovarja in v dobizhek obrarřha; drugi jih pa malo obrarřta in řapravlja;

Kar se pa řantizh nauřhi,

To mladenzh in řarzhik řtorí.

Slo je tedaj potrebno, otroke řgodej varzhnořti vaditi in jih od řapravljivořti odurazhati.

Merřelo se mi je uzhenze viditi, krajzer sa krajzerjem řapravljati, sa fladkarije isdati ali zlo saigrati. Opominjam jih vezhkrat, de nej ne delajo takó, pa vře moje řvarjenje je malo pomagalo. Drugo ři vmiřlim. Dam pri lonzharju sa vřaziga uzhenza

*) Kër so mnogoverřni vsroki, is kterih imenovane napake, pořébnó pa ruderzhe mléko, isvirajo, bi ne bilo dobro, bres vřiga raslořhka řhvepljeno jeklo (Stahlschwefel) vřelej rabiti, kar je našim bravzam ni davnej „řogovor řhivinskiga řdravitelja s hiřhno gořpodinjo“ raslořhno dokasal. Takrat pa, kader fama mehkuřnost řhivine (Schwäche, Schlafheit) to napako ofnuje, je imenovano řredřivo gotovo dober pripomořhik, kravje mléko poboljšhati. Vredniřtvo.